

Veure com passen

Hi ha una diferència de sentit evident entre dues proposicions com *Li vaig dir que ho havia de fer* i *Li vaig dir com ho havia de fer*: en la primera, resolta amb la conjunció universal *que*, s'indica simplement que qui parla va dir a algú que havia de fer una cosa, i en la segona, resolta amb la conjunció modal *com*, s'indica que li va dir de quina manera l'havia de fer. En canvi, aquesta diferència desapareix gairebé del tot en les dues proposicions *Vaig veure que tancava la finestra* i *Vaig veure com tancava la finestra*: efectivament, per mitjà d'aquesta darrera frase no es pretén generalment indicar de quina manera algú tancava la finestra sinó, simplement, que la tancava, amb un petit matis modal molt atenuat.

Observem, doncs, que la conjunció *com* pot usar-se també, en alguns casos, amb un valor equivalent a *que*, en la introducció d'oracions subordinades dites completives o substantives, encara que aquest ús no és recollit ni pel Diccionari Fabra ni per la Gran Enciclopèdia Catalana. Però, tal com hem indicat, aquest ús merament introductiu de *com* no és possible sinó en alguns casos, especialment en subordinades que depenen de verbs de percepció o de comunicació. Les proses poètiques —o poemes en prosa— de J. V. Foix ens forneixen nombrosos exemples d'aquest cas: *He vist com (...) dues velles bescanviaven pells de cabra i palets de riera manuscrits. Quan guaitàvem, a hora baixa, (...) com el teu pare enrajava desmesurades rodes invisibles... He sentit com els esperits queien al corrent de l'aigua... Aquest mati ha vingut una dona, coneguda de casa, a contar com la seva filla era trastocada. M'he vist a mi mateixa com tombava pel carrer de l'Hort de la Vila. M'he vist com arrencava a córrer...* En tots aquests exemples, llevat del segon, *com* és perfectament substituïble per *que*. Però si en el segon exemple, amb el verb *guaitar*, la substitució no és possible, no és pas perquè canviaria el sentit, sinó perquè aquest verb exigeix precisament una subordinada completiva introduïda per *com*, tal com s'esdevé amb d'altres verbs com *mirar* o *contemplar*.

Contràriament al que s'esdevé amb la conjunció *que*, quan el verb regeix una preposició, no sembla que s'hagi d'ometre si la subordinada s'introdueix amb la conjunció *com*: *Sóc testimoni de com en una reunió clandestina dels Jocs Florals a casa de...* (Albert Manent; *Josep Maria de Casacuberta i l'Editorial Barcino*), *...havia advertit anys enrera de com anava per un mal camí...* (Carles Riba, «Memòria de Verdaguer...», dins *Llengua i literatura*).